

УДК 378+371.134:001.8

А.Г. Булат, канд. с-г. наук, доц. (ДБТУ, Харків)

СУЧАСНІ ПРИНЦИПИ І МЕТОДИ ІНТЕГРАЦІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

В умовах інтеграції України до світового та європейського освітнього простору доцільним є вивчення й осмислення зарубіжного досвіду формування дослідницьких умінь та навичок студентів закладів вищої освіти. Цей аспект став метою нашого дослідження.

Із прийняттям Закону України «Про вищу освіту» змінюється місія науководослідницької діяльності в університетах, посилюється роль досліджень у підготовці майбутніх фахівців. Тобто, на зміну знанневій парадигмі підготовки здобувачів вищої освіти приходить навчання через дослідження.

Для організації освітнього процесу на основі результатів власних досліджень, а також упровадження досліджень із залученням студентів, викладачу потрібні не лише знання з методики проведення наукового дослідження, а й формування відповідних дослідницьких умінь, умінь в області використання інноваційних технологій навчання, таких як інтерактивні форми та методи роботи, педагогічні ігри, елементи тренінгів, методи ситуативного навчання (кейс-метод та ін.).

Викладач має виступати не лише як фахівець свого предмету, але й як активний дослідник, постійно оприлюднювати результати власного дослідження, друкуватися у фахових вітчизняних і міжнародних виданнях, брати участь у різноманітних наукових заходах, всеукраїнських, міжнародних конференціях та ін.

В освітньому середовищі, орієнтованому на дослідження, бачаємо ще одну важливу особливість – тісний зв'язок змісту практичних занять із результатами наукової діяльності викладача та науково-педагогічних працівників кафедри, на якій він працює. Відтак, використання викладачем на заняттях зі студентами новітніх наукових досягнень і результатів власної науково-дослідницької діяльності стає обов'язковим, носить не рекомендаційний, а нормативний характер.

Досвід навчання із використанням досліджень переконує в тому, що усталена форма організації лабораторних робіт і практичних занять має бути зміненою. Дотепер вони носили ілюстративний характер по відношенню до лекцій, а мають набути дослідницького характеру. Це цілком можливо, якщо завданнями лабораторних робіт, передбачати не лише проведення спостережень за дослідями, що виконуються за

готовими інструкціями (містять повний алгоритм дій) та коментування їх зовнішніх ефектів, а надати їм частково-пошукового та дослідницького характеру.

Основу наукового пізнання становить практика, тому цілком логічним є включення у підготовку здобувачів вищої освіти (бакалаврів, магістрів, докторів філософії) виробничих практик. Практична підготовка осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах, здійснюється шляхом «проходження ними практики на підприємствах, в установах та організаціях згідно з укладеними вищими навчальними закладами договорами або у його структурних підрозділах, що забезпечують практичну підготовку».

Як показали здійснені нами узагальнення, велику увагу інтегруванню досліджень у навчальний процес потрібно приділити наступним методам поєднання викладання і досліджень: організація так званих гостьових лекцій за участі колег чи відомих наукових експертів у тій чи тій сфері з метою публічного обговорення на лекційному занятті зі студентами важливих аспектів досліджень; використання на заняттях спеціальних відеоматеріалів чи презентацій, інших матеріалів, завчасно зібраних і підготовлених, які стосуються досліджуваних проблем і відображають погляди авторитетних учених у тій чи тій сфері; залучення останніх результатів наукових досліджень до навчальної програми задля їх опрацювання і обговорення на лекційних та інших заняттях; розробка спеціального пакета наукових завдань для студентів з метою розвитку у них навичок фахового огляду літературних джерел, планування різного роду наукових експериментів, написання рецензій, презентації наукових доповідей на конференціях, належного оформлення документів для отримання дослідницьких грантів тощо; залучення студентів до участі в наукових проектах, спеціалізованих студентських наукових спільнотах, інтернет-форумах і дискусіях, для обговорення та опрацювання важливих наукових питань.

Наведена модель дозволяє розробити ефективну стратегію поєднання навчання і досліджень у ході аудиторної чи самостійної роботи студентів, виходячи з пріоритетів вивчення ними дослідницьких процесів і проблем чи змісту досліджень і їх результатів. У різних випадках студенти можуть бути активними (здійснюють дослідження самостійно чи під керівництвом) чи пасивними (обговорюють результати існуючих досліджень чи знайомляться з методами їх проведення) учасниками навчального процесу. Отже, в сучасній практиці дослідницьких університетів світового класу важливого значення набуває збільшення частки експериментальних завдань проблемного змісту.